

tanulásnak egy sajátos változatát valósíthatja meg ki-ki a maga számára, valamivel kevesebb mint 5000 forintért.

(Csupán zárójelben két lexikográfiai-technikai észrevétel. A szótár az angol szavak kiejtésének megmutatásához szükséges nemzetközi fonetikai átírási jelekkel és mellettük példaszavakkal kezdődik. Mivel a címszavak mellett nincs feltüntetve a kiejtés, talán jobb lett volna ezeket a jeleket az *IPA* címszó alatt közölni, mintegy illusztrációként. A címszavak mellett szerepel viszont a szófajuk, teljesen feleslegesen, egyébként pedig rövidítve, de a rövidítések feloldása sehol nem lelhető fel.)

Szöllősy Éva

Komlósi-Knipf Elisabeth – Roberta V. Rada – Bernáth Csilla

**Aspekte des Wortschatzes.
Ausgewählte Fragen zu
Wortschatz und Stil**

[A szókincs aspektusai. A szókincs és a stílus válogatott kérdései]
Bölcsész Konzorcium: Budapest, 2006. 276 p.

„Szó, ami szó” – nem érheti szó a németes alapképzés (B.A.) háza elejét. Legalábbis szó-szinten nem. Hiszen a korábban CD-formában megjelent lexikológia-tananyag átdolgozva és kiegészítve már könyvalakban is hozzáférhető. Lexikológiai előadásra és szemináriumra járó német szakos, B.A. képzésben részt vevő hallgatók tanulmányait hivatott támogatni ez a német nyelvű jegyzet. A szerzők öt fejezetben taglalják a szókincstan legfontosabb kérdéseit (Knipf Erzsébet 1. és 2., Roberta V. Rada 3. és 4., Bernáth Csilla 5. fejezet). A fejezetek a következők: A szókincs és variánsai, A szókincs dinamikája, Lexikális jelentések, Stilisztika, Lexikográfia.

Az egyes fejezetek felépítése egységes és jól áttekinthető. Mindegyik részletes tartalomjegyzékkel indít, amely egyben az adott

téma legfontosabb részterületeit is jelzi. Az alfejezetek belépője egy tipográfiailag is kiemelt rész, ahol az odavágó legfontosabb alapfogalmak találhatók. Ezeket fejti ki az aktuális fejezet. Így például a „2.3. Einheiten des Wortschatzes” alfejezet elején a következő a fogalmakat találja az olvasó kiemelve:

„||Stichworte: Worterfahrung, Wort, offene, geschlossene Klasse, Autosemantika, Synsemantika, Lexem, Mehrwortlexem/Mehrwort-einheiten, Phraseologismen, kommunikative Formeln, Inhalts- und Ausdrucksseite, Onomatopectica” (p. 65)

A címből és a kulcsszavakból láthatjuk, hogy ez a fejezet a lexikai egységeket tárgyalja. A felsorolás mutatja, hogy nem csupán a „szó” lexikai egység, hanem a szókapcsolatok is, mint például a „szó, ami szó”, „nem érheti szó valakinek a háza elejét” és további frazeologizmusok. A kulcsszavak felsorolását követően ezek a terminusok a szövegben vastagon vannak szedve, és így az adott rész olvasása közben felhívják magukra a figyelmet. Amennyiben a hallgató nem folyamatosan olvas, hanem csupán fel szeretné frissíteni ismereteit egy-egy terminusról, akkor ezt is megteheti, hiszen a szakkifejezések szembeűnőek. Regiszter hiányában azonban a keresésük valamivel hosszabb időt vesz igénybe.

Az egyes fejezetek végén feladatokat találunk. Az a funkciójuk, hogy segítsék az elsajátított ismeretek elmélyítését és alkalmazását. A gyakorlatok sokrétűek. A reprodukív feladatok mellett a szerzők megfogalmaznak olyanokat is, amelyek az egyes témák, különböző álláspontok kifejtésére szolgálnak, és vitára szólítanak fel. Több feladat arra biztatja a hallgatót, hogy lexikográfiai háttértudására építve segédeszközként megfelelő szótárt válasszon és használjon. Emellett éljen a világháló adta lehetőségekkel is, olvasson érdeklődésének megfelelő aktuális német nyelvű újságokat, folyóiratokat, hiszen ezek ma már bárki számára elérhetők a neten, és keressen tudatosan példákat az egyes nyelvi jelenségekre (például 23/12. feladat).

Interkulturális feladatok is helyet kaptak a gyakorlatok között. A nyelvi variációkat tárgyalva az anyanyelvi és célnyelvi dialektusok funkciójának összehasonlítására nyílik alkalom (47/9. feladat). A feladatok többnyire nyitottak, így megbeszélésük leginkább a szemináriumi csoportban lehet eredményes. Egyéni munka esetén a gyakorlatok önálló ellenőrzését jól segítené, ha a zárt feladatokhoz megoldási kulcs vagy megoldási javaslat állna rendelkezésre.

Az egyes fejezeteket irodalomjegyzék zárja, amely az idézett és javasolt irodalmat tartalmazza. Az érdeklődő hallgatók támpontot kapnak ahhoz, hogy az egyes témákban milyen irodalom segítségével lehet elmélyülni.

Megkönnyíti az egyes nyelvi jelenségek megérését, hogy a szerzők a leírásokon és a magyarázatokon túl szemléltetik is ezeket. A nyelvi példák nemcsak szavak, hanem mondatok és szövegek is. A szemléltető szövegek több szövegfajta képviselnek (így például részletek levélből, újságcikkből, nyelvészeti tanulmányból stb). Találkozhatunk különböző műfajú irodalmi szövegekkel is. Az egyik példa Goethe esszéje, amelyben az anyanyelvéhez fűződő viszonyáról ír (pp. 11–12). Egy részlet belőle a nyelvi variációkról szóló fejezetet vezeti be. Ugyanebben a fejezetben a feladatok között található egy idézet Thomas Mann *Buddenbrooks* című regényéből. A hallgatók a regényrészletet olvasva szembe-sülnek azzal, hogy milyen nyelvi nehézségek merülnek fel, amikor a lübecki gazdaasszony megbeszéli a menüt bajor szakácsnőjével. A primer szövegek mellett térképek, ábrák és táblázatok segítenek abban, hogy megértsük az egyes modelleket, elméleteket.

Az első fejezetben először alapvető ismereteket nyerhetünk arról, hogy a német nyelv melyik nyelvcsaládba tartozik, kik és milyen formában beszélnek ezt a nyelvet. Ezt a részt a nyelvi variációk témája követi. Megtudjuk, hogy a szókinceset hogyan lehet csoportosítani külső szempontok szerint. Ilyen ismérvek lehetnek az idő, a tér, a beszélők szociális csoportja és a beszédhelyzet. Aktuális példá-

val igazolja a szerző azt, hogy az osztrák és a német köznyelvi (nem tájnyelvi) szókinces részben eltér egymástól. Ausztria csatlakozása az Európai Unióhoz ugyan nem bővítette az uniós nyelvek számát, az osztrákok mégis kérték, hogy speciálisan osztrák szavakat használhassanak az Unió német nyelvű dokumentumaiban (p. 33).

A második fejezet a szókinces leírásának és bővülésének lehetőségeit taglalja. A mentális lexikon bemutatásával kitér a szókinces pszicholingvisztikai megközelítésére is.

Roberta V. Rada a lexikális jelentés legfontosabb fogalmait tárja elénk a harmadik fejezetben, amely a jelentéstan több jelentős területét öleli fel. Megismerteti az olvasót néhány jelentésmérettel, majd a jelentés leírásának módjai (analitikus és holisztikus) következnek. A szerző a jelentésfajták, a szemantikai relációk és a szómezők fogalmait szemléletes példákon keresztül mutatja be.

A negyedik fejezet a stilisztika világába kalauzol el. A szerző definiálja a stilisztika fogalmát, majd leírja a lexikológiához és lexikográfiához fűződő viszonyát. A következő stilisztikai alakzatokkal ismertet meg példákön keresztül: metafora, metonímia, szinestézia, hiperbola, litotesz, perifrázis.

A kötetet a lexikográfia legfontosabb kérdéseivel foglalkozó fejezet zárja. Bernáth Csilla a bevezetésben a lexikográfiát részterületeire osztja, majd a szótár, a lexikon és az enciklopédia viszonyát tisztázza. Ezt szótártipológiák követik. Az egyes típusokhoz magyar és német nyelvű szótárakat sorol fel a szerző. Néhány szótártípust idézett szócikkek szemléltetnek. A szótárak felépítésének részletes leírását történeti lexikográfia követi. Itt szót érdemel az a tény, hogy a Grimm-szótárat a Trieri Egyetem munkatársai mindenki számára ingyenesen hozzáférhető tették a következő internetcímen:

<http://germazope.uni-trier.de/Projects/DWB>

Az alapos lexikográfiai ismeretek a hallgatókat bizonyára jól segítik abban, hogy a megfelelő szótárakat válasszák ki. Ez különösen fontos, hiszen nyelvvizsgákon gyakran

tapasztaljuk, hogy a jelöltek a XX. század elején készültek, de napjainkban újra kiadott Kelemen-féle szótárral vagy az ötvenes években íródott „Halász-szótárral” érkeznek. A „szótárkriminalitást” (Wörterbuchkriminalität) hatékonyan ellensúlyozhatja, ha a vásárló tájékozott és lexikográfiailag képzett.

„Száz szónak is egy a vége”. Tehát további szöszaporítás helyett ajánlom a jegyzetet minden lexikológia iránt érdeklődő hallgatónak és az alapképzésben lexikológiát oktató kollégáknak.

Reder Anna

Eszenyi Réka Zsuzsanna

Online Chat in the Secondary School EFL Class

[Angolul tanuló középiskolások számítógépes csevegése]

Károli Gáspár Református Egyetem:
Budapest, 2007. 279 p.

Eszenyi Réka Zsuzsanna a Károli Gáspár Református Egyetem Néderlandisztika Tanszékének tanársegéde, szakterülete a nyelvpedagógia. Angol nyelvű doktori disszertációja, melyet két évvel ezelőtt írt *Online Chat in the Secondary School EFL Class* címmel, csupán egy növekvő számú publikációi közül. A disszertációt az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola Nyelvpedagógia Alprogramján belül készítette saját kutatási eredményeinek felhasználásával. A három évet felölelő, több kutatási területet is érintő tanulmány rendkívüli alapossággal vizsgálja, hogy vajon a magyarországi középiskolák angol nyelvoktatásában milyen feltételek mellett lehetne a számítógépes csevegés (újabbán csetelés) hasznos módszer a nyelvtanárok számára.

A jó szerkezeti felépítésnek köszönhetően a könyvnek világos és könnyen követhető gondolatmenete van, formailag és tartalmilag is a műfaj sajátosságainak megfelelően van felosztva főfejezetekre és mellékfejezetekre

(összesen kilenc fejezetre), hivatkozásokra és mellékletekre. A kutatás rövid bemutatása, összegzése, a szerző által felhasznált irodalom és a kutatás módszerének megválasztása, illetve ezek magyarázata, azaz az első négy fejezet körülbelül a terjedelem egyötödét teszi ki. A következő négy fejezet, a diszszertáció egészének mintegy kétötöd része, a kutatás eredményeit négy fő szempontból vizsgálja. A szerzőt elsősorban a diákok különböző tanulási folyamatai érdeklik, a tanulási stratégiáik, a motivációjuk és az angol nyelvhez való általános hozzáállásuk, valamint az, hogy miként változik nyelvhasználatuk az órák előrehaladtával. A hivatkozások és a mellékletek hosszúsága hozzávetőleg megegyezik a második négy fejezetével.

Eszenyi a sikeres kutatás érdekében a BHS (Buda High School) elnevezésű fő projektjét két előzetes projekttel indította. Az elsőt 2003 tavaszán vitte végig egy középiskolai tanulókból álló 12 fős csoporttal, összesen hatszor negyvenöt percben. Azt próbálta felmérni, hogyan működnek a csevegős-csetelés feladatok egy osztály tanulójának körében, valamint hogy hogyan viszonyulnak a diákok az ilyen jellegű feladatokhoz. Azt tapasztalta, hogy alapvető fontosságú ideális párokat találni a cseteléshez, de mivel nem ismerte személyesen a diákokat, ez nehéz feladatnak bizonyult. Kihat a diák teljesítményére, ha nem szereti a cset-partnerét. Eszenyi észrevette továbbá, hogy a csetes oktatáshoz technikai okok miatt nem elegendő a negyvenöt perces tanóra.

Tapasztalatait a második előzetes projekthez fel tudta használni. Ez 2003 nyarán történt egy nyári táborban, ahol szintén középiskolás korúakkal foglalkozott, immár kilencszer kilencven percben. A cseteléshez használt weboldalt megváltoztatta annak érdekében, hogy idegen emberek ne keveredhessenek bele a diákok csevegésébe (az IRC azaz Internet Relay Chat szoftvert ajánlja). Célirányos feladatokat hajtatott végre a tanítványaival: szerepjátékot, kérdezz-felelek játékot, tabujátékot vagy képleírást. Hagyományos angol-